

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

ÎNCHEIERE

cu privire la inadmisibilitatea recursului declarat de Berdeu Oleg,
reprezentat de avocatul Glușcenco Eugeniu,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de
Iachiviuc Alexandru împotriva lui Berdeu Oleg, intervenient accesoriu
notarul Semionova Rodica cu privire la declararea nulității testamentului
și a certificatului de moștenitor testamentar,

împotriva deciziei din 16 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin
care s-a admis apelul declarat de Iachiviuc Alexandru, s-a casat hotărârea
din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani și s-a
pronunțat o hotărâre nouă de admitere a acțiunii depuse de Iachiviuc
Alexandru

*(Dosarul nr. 2ra-1065/23
NR. PIGD 2-16149041-01-2ra-31072023)*

Recursul declarat până la 01 septembrie 2023. Recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4) (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01 septembrie 2023). Dezacordul recurentului cu soluția instanței de apel nu constituie temei de casare a deciziei contestate.

Prima instanță: Judecătoria Chișinău sediul Buiucani (jud: C. Vlah)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: A. Anton, V. Cotorobai, R. Pulbere)

19 februarie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând, în lipsa părților, admisibilitatea recursului declarat de Berdeu Oleg, reprezentat de avocatul Glușenco Eugeniu,

Curtea Supremă de Justiție, în completul de judecată compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*

Diana Stănilă,

Oxana Parfeni, *Judecătorii*

constată următoarele:

ÎN FAPT:

1. La 10 martie 2016, Iachiviuc Alexandru a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Berdeu Oleg, intervenient accesoriu notarul Semionova Rodica cu privire la declararea nulității testamentului și a certificatului de moștenitor testamentar.

2. În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că urmare a decesului lui ***** la *****, în procesul de acceptare a succesiunii de către succesorii legali, fiind unicul fiul al defunctului și moștenitor legal de clasa I, i s-a adus la cunoștință despre existența unui testament întocmit la 26 noiembrie 2014, care se păstrează la notarul public Semionova Rodica.

3. Potrivit testamentului enunțat, bunul imobil – *apartamentul nr. ***** situat în ******, cu suprafața de ***** *m.p.*, a fost testat de către tatăl său ***** în favoarea pârâtului Berdeu Oleg, care este fiul soției tatălui din a doua căsătorie, *****.

4. Prin reglementarea moștenirii testamentare se recunoaște dreptul fiecărei persoane de a dispune liber pentru cauză de moarte prin manifestarea ultimei voințe de totalitatea bunurilor sale sau de o parte din ele. Libertatea persoanei de a dispune prin testament este limitată doar în partea în care se încalcă interesele categoriei de moștenitori prevăzute de art.1505 din Codul civil, materializată în rezerva succesorală, parte indispensabilă a succesiunii. Testamentul, fiind un act juridic solemn, unilateral, personal și revocabil nu poate fi întocmit prin reprezentare sau de către terț. Iar, conform art.1449 alin.(2) din Codul civil și art.52 din Legea nr.1453/2002 cu privire la notariat, pentru a avea calitatea de testator, persoana trebuie să dispună de capacitatea de exercițiu deplină.

5. Reclamantul remarcă că potrivit art.19 din Codul civil capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei fizice de a dobândi prin faptă proprie și de a exercita drepturi civile, de a-și asuma personal obligații civile și de a le executa.

6. Potrivit extrasului medical *nr. ****** din 31 octombrie 2011, eliberat de Centrul Medicilor de Familie, testatorul *****, începând cu anul 2010 până la momentul decesului său, se afla la evidența *****, cu patologie *****, fiind afectată *****, deplasându-se cu dificultate. Pe lângă acestea, tatăl său suferea de *****, creându-i mereu stări de nervozitate, tulburări ale somnului, extenuare excesivă, furnicături, convulsii, stări vremelnice de inconștientă, dezorientare.

7. Potrivit legislației în vigoare pentru validarea testamentului nu este suficient ca testatorul să aibă *de iure* capacitatea deplină de exercițiu, fiind necesar a avea și responsabilitate în fapt, adică să poată să conștientizeze acțiunile sale, să le dirijeze, fiind în stare să aprecieze efectele juridice ale acțiunilor sale.

8. În toată perioada anilor 2010 – 2015, din cauza stării grave a sănătății (patologie ***** și maladii concomitente) și din motiv că avea dureri insuportabile, testatorul ***** a întrebuințat, la indicația medicului, tratament medicamentos, care conținea diverse preparate *****, care îi afectau memoria, vederea, nu recunoștea oamenii apropiați, pierdea lucrurile, avea stări depresive, dureri de cap, slăbiciune, amețeli, tulburări de vedere trecătoare, confuzie.

9. Din comportamentul zilnic al testatorului ***** rezultă faptul că dânsul nu conștientiza acțiunile sale și nu le putea dirija, cu atât mai mult, nefiind în stare să aprecieze efectele juridice ale acestor acțiuni. Or, persoana care nu poate aprecia efectele juridice ale manifestării sale de voință din cauza dereglărilor psihice, alienației sau debilității mintale, stării vremelnice de inconștiență, hipnozei, beției alcoolice, folosirii de stupefiante etc., nu poate dispune prin testament. La caz, testatorul nu avea discernământ la momentul întocmirii testamentului, chiar dacă declarația de voință a fost cuprinsă într-un testament autentic.

10. Cu trimitere la art.1469 din Codul civil, reclamantul consideră că testamentul din 26 noiembrie 2014, este lovit de nulitate absolută, deoarece a fost afectat discernământul testatorului *****, iar în asemenea situație nu este confirmată manifestarea de voință a testatorului.

11. Fiind unicul fiu al testatorului, care până la decesul tatălui său a îngrijit de el, i-au fost lezate drepturile patrimoniale prin întocmirea testamentului în favoarea lui Oleg Berdeu.

12. Afară de aceasta, a suportat cheltuieli impunătoare legate de înmormântarea tatălui, fără contribuția minimă din partea celui în favoare căruia a fost întocmit testamentul.

13. Cu atât mai mult, Berdeu Oleg nu s-a interesat de viața și sănătatea testatorului, nu-l îngrijea, nu-i acorda ajutorul necesar atât material, cât și nici suport moral.

14. În viziunea reclamantului, este inexplicabil faptul întocmirii testamentului în favoare unei persoane străine, întrucât mereu s-a aflat în relații bune, apropiate cu testatorul ca între tată și fiu, neavând conflicte sau neînțelegeri. Mai mult ca atât, zilnic, împreună cu soția sa, îl vizitau pe testator, îi aduceau produse alimentare, îl însoțeau oriunde îi era necesar (la medic, procurarea îmbrăcăminte, investigații medicale etc).

15. De asemenea, reclamantul a subliniat că la 12 ianuarie 2016, s-a adresat notarului public Semionova Rodica cu privire la eliberarea unei copii de pe testamentul întocmit la 26 noiembrie 2014, însă i s-a refuzat din motiv că se califică ca divulgarea secretului actelor notariale și că îi va comunica această

informație numai în situația în care instanța de judecată o va elibera de obligația de a păstra secretul actelor notariale.

16. În contextul enunțat, Iachiviuc Alexandru a solicitat declararea nulității testamentului din 26 noiembrie 2014, autentificat notarial de către notarul public Semionova Rodica, precum și a certificatului de moștenitor testamentar întocmit pe numele lui Berdeu Oleg (f.d.5-7, vol.I).

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

17. Prin hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani a fost respinsă ca neîntemeiată acțiunea depusă de Iachiviuc Alexandru (f.d.13, 17-20, vol.II).

18. Prima instanță a ajuns la această soluție reieșind din declarațiile martorilor părții pârâte, din care rezultă că defunctul ***** conștientiza acțiunile sale la întocmirea testamentului pe numele pârâtului.

19. Prima instanță a stabilit că durerile provocate de boala de care suferea testatorul ***** nu aveau o intensitate permanentă și nici nu era de o așa natură încât să nu-și dea seama la situația din 26.11.2014 pentru numele cui perfectează testamentul asupra averii sale.

20. Cât privește Raportul de expertiză judiciară din 12.07.2018, prin care s-a efectuat expertiza psihiatrică-legală post-mortem în privința defunctului *****, pentru a se constata dacă la data când a întocmit testamentul pe numele pârâtului a avut sau nu discernământ din cauza bolii de care suferea, instanța de fond a reținut că acesta conține o descriere a circumstanțelor cauzei ce rezultă din examinarea prezentului litigiu și anume, se reiterează conținutul declarațiilor martorilor audiați în ședințele de judecată, inclusiv conținutul actelor medicale. Aceste circumstanțe cuprind 7 file din totalul de 8 file ale Raportului (vol.I, f.d.232).

21. Instanța de judecată a notat că potrivit concluziilor experților în privința lui ***** se indică că a decedat din cauza unui concurs de boli somatice grave, ce au generat o stare de tulburare organică emoțională, implicând administrarea unor medicamente cu un impact negativ masiv asupra stării sale psihice și abilităților mintale, ce au persistat și în perioada întocmirii testamentului la 26.11.2014.

22. La fel, în același Raport s-a menționat că „... *****” (vol.I, f.d.239).

23. Prima instanță a constatat că deși experții au ajuns la concluzia că ***** nu a fost influențat semnificativ din punct de vedere mintal din cauza administrării medicamentelor, imediat după această concluzie au expus o altă concluzie și anume că, la momentul semnării testamentului ***** nu putea conștientiza și dirija acțiunile sale, suferind de diagnosticul medical stabilit, respectiv neavând discernământ nu era în stare să încheie acte juridice și să aprecieze efectele pe care le produc, inclusiv de a dispune deliberat prin testamentul din 26.11.2014.

24. Din analiza concluziilor expuse în Raport, instanța de fond le-a apreciat ca fiind contradictorii și nu permit de a constata cu certitudine că defunctul ***** nu avea discernământ la data semnării testamentului din 26.11.2014, pe numele pârâtului. Or, conform art.121 CPC, instanța judecătorească reține spre examinare și cercetare numai probele pertinente care confirmă, combat ori pun la îndoială concluziile referitoare la existența sau inexistența de circumstanțe, importante pentru soluționarea justă a cazului.

25. Totodată, prima instanță a remarcat că Raportul de expertiză nu este obligatoriu pentru instanță, deoarece se apreciază după intima ei convingere, în corespundere cu toate circumstanțele cauzei, conform normelor de drept procesual civil indicate supra.

26. Din cele menționate, instanța de fond a concluzionat că, reieșind din circumstanțele și probele reținute, la caz, nu se atestă temei de drept prin prisma art.121 alin.(1) și art.130 alin.(2), coroborate cu art.158 alin.(6) CPC, prin care să fie admisă pretenția privind declararea nulității testamentului din 26.11.2014, întocmit de ***** pe numele pârâtului Berdeu Oleg, autentificat de notarul Semionova Rodica.

27. Referitor la declarațiile martorilor audiați în cadrul dezbaterilor judiciare, prima instanță a dedus că potrivit declarațiilor acestora rezultă că tastatorul ***** a fost grav bolnav înainte de a deceda, dar nu rezultă că s-ar fi aflat într-o stare de discernământ permanent sau că la data întocmirii testamentului litigios din 26.11.2014 ar fi fost lipsit de discernământ, respectiv o declarație certă nu a fost expusă de martori în acest sens.

28. În privința pretenției cu privire la declararea nulității certificatului de moștenitor testamentar întocmit pe numele pârâtului Berdeu Oleg, autentificat de notarul Semionova Rodica, instanța de judecată a considerat-o ca neîntemeiată, reieșind din faptul că este o pretenție subsecventă în raport cu pretenția principală privind declararea nulității testamentului din 26.11.2014, întocmit de ***** pe numele pârâtului, din care motiv instanța de judecată concluzionat de a o respinge.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

29. La 13 decembrie 2018, Iachiviuc Alexandru a declarat apel (nemotivat), iar la 05 martie 2019 a prezentat apelul motivat, solicitând casarea hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei hotărâri noi de admitere integrală a acțiunii sale în sensul formulat (f.d.16, 30, vol.II).

ASPECTE DE PROCEDURĂ

30. Prin decizia din 18 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Iachiviuc Alexandru și s-a menținut hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani (f.d.62, vol.II).

31. La 16 septembrie 2019, Iachiviuc Alexandru a declarat recurs împotriva deciziei din 18 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău (f.d.80, vol.II).

32. Prin decizia din 15 ianuarie 2020 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Iachiviuc Alexandru, s-a casat integral decizia din 18 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată (f.d. 141-150, vol.II).

33. Prin decizia din 23 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Iachiviuc Alexandru și s-a menținut hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani (f.d.198-212, vol.II).

34. La 01 septembrie 2020, Iachiviuc Alexandru a declarat recurs împotriva deciziei din 18 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău (f.d.2-11, vol.III).

35. Prin decizia din 25 noiembrie 2020 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Iachiviuc Alexandru, s-a casat integral decizia din 23 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău și s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată (f.d. 37-47, vol.III).

36. Prin decizia din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Iachiviuc Alexandru. S-a casat hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani și s-a pronunțat o hotărâre nouă de admitere a acțiunii depuse de Iachiviuc Alexandru. S-a constatat nulitatea testamentului nr.***** întocmit de ***** la 26 noiembrie 2014, autentificat de către notarul public Rodica Semionova. S-a constatat nulitatea certificatului de moștenitor testamentar eliberat pe numele lui Berdeu Oleg autentificat de notarul public Rodica Semionova. S-a încasat din contul lui Berdeu Oleg în beneficiul lui Iachiviuc Alexandru suma de 100 de lei taxa de stat achitată în prima instanță și 75 de lei taxa de stat achitată în instanța de apel (f.d.133-146, vol.III).

37. La 10 mai 2022, Berdeu Oleg, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a declarat recurs împotriva deciziei din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău (f.d.153-168, vol.III).

38. Prin decizia din 03 august 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Berdeu Oleg, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, s-a casat integral decizia din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată (f.d. 191-201, vol.III).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

39. *Prin decizia din 16 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Iachiviuc Alexandru. S-a casat hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani și s-a pronunțat o hotărâre nouă de admitere a acțiunii depuse de Iachiviuc Alexandru. S-a constatat nulitatea testamentului nr.***** întocmit de ***** la 26 noiembrie 2014, autentificat de către notarul public Rodica Semionova. S-a constatat nulitatea certificatului de moștenitor testamentar eliberat pe numele lui Berdeu Oleg autentificat de notarul*

public Rodica Semionova. S-a încasat din contul lui Berdeu Oleg în beneficiul lui Iachiviuc Alexandru suma de 100 de lei taxa de stat achitată în prima instanță și 75 de lei taxa de stat achitată în instanța de apel (f.d.230-240, vol.III).

40. Instanța de apel a motivat decizia de admitere a acțiunii depuse de Iachiviuc Alexandru constatând că, la 26 noiembrie 2014, ***** a testat apartamentul nr.*****, cu suprafața de ***** m.p., amplasat în *****, fiului său vitreg, Oleg Berdeu, fiind întocmit în acest sens testamentul nr.*****, autentificat de notarul public Rodica Semionova. La *****, ***** a decedat, fapt ce se confirmă prin certificatul de deces nr.***** din *****.

41. Cu trimitere la prevederile art.195, 225, 216 alin.(1) și (2) din Codul civil, în redacția legii din 12.06.2003, instanța de apel a menționat că în prezenta acțiune Alexandru Iachiviuc a invocat că testamentul autentificat sub nr.***** din 26 noiembrie 2014, este nul de drept, or, testatorului îi lipsea discernământului la momentul întocmirii actului de ultimă voință.

42. Cu titlu de probă instanța de apel a reținut Raportul de expertiză judiciară nr.***** din 12 iulie 2018 potrivit căruia, *****, (decedat la *****), ca urmare a unui concurs de boli somatice grave - *****, a generat o stare de astenie somatică pronunțată în cadrul tulburării organice labil emoționale care au necesitat administrarea de preparate medicamentoase. Starea de astenie somatică pronunțată cauzată de ***** și ***** au avut un impact negativ masiv asupra stării psihice și abilităților mintale ale testatorului. Această stare patologică a persistat și în perioada întocmirii testamentului din 26 noiembrie 2014. Administrarea diverselor preparate medicamentoase nu au influențat în mod semnificativ asupra stării psihice a abilităților mintale ale testatorului. La momentul semnării testamentului din 26 noiembrie 2014, ***** manifesta astenie somatică pronunțată pe fundal de *****, ***** și nu putea conștientiza și dirija acțiunile sale. Conform stării psihice la data de 26 noiembrie 2014, ***** nu putea acționa cu discernământ, fiind lipsit de capacitatea de conștientizare și în special de dirijare adecvată a acțiunilor sale, inclusiv prin intermediul actului de moștenire. Testatorul *****, conform stării psihice nu era în stare să încheie acte juridice și să aprecieze efectele juridice ale acestora, inclusiv de a dispune deliberat prin testament la 26 noiembrie 2014.

43. La aprecierea Raportului de expertiză instanța de apel a reținut și concluziile expertului ***** (vol.2, f.d. 185, 186), care a susținut concluziile comisiei de experți, indicând că: *****.

44. Instanța de apel a subliniat că părțile au avut acces la expert, adresând întrebările interesate în volumul solicitat, fiind făcută claritate privind lipsa de divergențe în concluziile comisiei de experți.

45. La fel, instanța de apel a reținut și declarațiile martorilor ***** etc.

46. Din declarațiile martorului *****, rezultă că *****.

47. Martorul *****, a declarat că *****.

48. Martorul ***** a declarat că *****.

49. Din cele constatate, instanța de apel a rezumat că la caz cert se constată lipsa de discernământ, care echivalează cu lipsa voinței juridice a lui

***** la momentul semnării testamentului, ceea ce duce la nulitatea actului juridic.

50. Instanța de apel a remarcat că chiar dacă testamentul contestat la situația din 26 noiembrie 2014 a fost autentificat notarial de către notarul Semionova Rodica, fiind îndeplinită astfel condiția încheierii în formă autentică, totuși actul respectiv nu îndeplinește o altă condiție esențială și anume, a discernământului testatorului.

51. La caz, instanța de apel a considerat că validitatea testamentului litigios a fost influențată de lipsa unei voințe conștiente în momentul întocmirii actului, or, la momentul semnării testamentului autentificat sub nr.*****, conform stării psihice, nu era în stare să încheie acte juridice și să aprecieze efectele juridice ale acestora, inclusiv de a dispune deliberat prin testament la data de 26 noiembrie 2014, fapt ce se confirmă din probatoriul administrat.

52. În contextul descris, instanța de apel a concluzionat asupra nulității actului juridic, or, testamentul întocmit la 26 noiembrie 2014, autentificat sub nr.*****, nu a fost rezultatul voinței unei persoane cu discernământ pentru neîndeplinirea condiției esențiale menționate la momentul încheierii testamentului autentic.

53. Instanța de apel a evidențiat că după cum rezultă din lucrările dosarului, starea patologică de care suferea defunctul *****, era una degenerativă care nu permitea îmbunătățirea stării psihice a bolnavului, ci deteriorarea progresivă a stării psihice odată cu trecerea timpului.

54. Instanța de apel nu a reținut cu titlu de probe admisibile și pertinente declarațiile martorilor: ***** (mama pârâtului), ***** (bunica pârâtului), ***** (fina de cununie a soției defunctului), în condițiile în care martorii respectivi sunt rudele soției defunctului, având în acest sens un interes personal, în plus declarațiile acestor martori au un conținut generalist și se combat cu inscripțiile din fișele și prescripțiile medicale ale testatorului privitor la perioadele de tratament ale acestuia și cu declarațiile medicilor curanți ai defunctului, medicul-***** din spitalul *****, medicul ***** de la *****, precum și cu Raportul de expertiză psihiatrică-legală post mortem nr.***** din 12 iulie 2018.

55. Subsecvent, fiind constatată nulitatea testamentului din 26 noiembrie 2014, instanța de apel a concluzionat că urmează a fi anulat și certificatul de moștenitor testamentar eliberat pe numele pârâtului Berdeu Oleg, autentificat de către notarul public Rodica Semionova, or, cerința auxiliară poartă soarta cerinței de bază.

56. De asemenea, cu trimitere la prevederile art.94 alin.(1) CPC, instanța de apel a considerat necesar de a încasa din contul lui Berdeu Oleg în beneficiul lui Iachiviuc Alexandru a taxei de stat suportată în instanța de fond în sumă de 100 de lei și în instanța de apel în sumă de 75 de lei.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

57. La 26 iulie 2023, Berdeu Oleg, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a declarat recurs împotriva deciziei din 16 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei instanței de apel, cu menținerea hotărârii din 06 decembrie 2018 a Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani (f.d.2-15, vol.IV).

SOLICITĂRILE RECURENTULUI

58. În susținerea recursului, cu trimitere la prevederile art.432 alin.(2) lit.a) și c) din Codul de procedură civilă (în vigoare la data declarării recursului) Berdeu Oleg, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a invocat încălcarea esențială și aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța de apel, în special, nu s-a aplicat legea care trebuia să fie aplicată și s-a interpretat în mod eronat legea.

59. Recurentul a reținut că instanța de apel a declarat nul un act juridic (certificatul de moștenitor testamentar), care de fapt nici nu există, ceea ce demonstrează examinarea superficială a cauzei. Din aceste considerente, instanța de apel nici nu a putut să indice numărul și data lui. Chiar dacă ar fi existat respectivul certificat, reiese că instanța de apel s-a expus asupra unui act care nu este anexat la actele dosarului, ceea ce constituie o încălcare procedurală, depășind limitele pretențiilor reclamantului, or, instanța de judecată prin prisma art.240 alin.(3) CPC, adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant.

60. Instanța de apel a aplicat din oficiu prevederile art.225 din Codul civil (în redacția legii din 2002), care reglementează un temei de nulitate relativă a actului juridic, potrivit căruia actul juridic încheiat de o persoană cu capacitate de exercițiu deplină într-un moment în care nu putea să conștientizeze acțiunile sale ori să le dirijeze poate fi declarat nul de instanța de judecată.

61. Această normă de drept nu a fost invocată niciodată de către intimatul/reclamant Iachiviuc Alexandru în acțiunea sa.

62. Totodată, potrivit art.218 alin.(1) din Codul civil, (în redacția legii la momentul întocmirii testamentului autentic), nulitatea relativă a actului juridic poate fi invocată doar de persoana în al cărei interes este stabilită sau de succesorii ei, de reprezentantul legal sau de creditorii chirografari ai părții ocrotite pe calea acțiunii oblice. Instanța de judecată nu poate să o invoce din oficiu.

63. Afară de aceasta, instanța de apel și-a întemeiat decizia pe Raportul de expertiză judiciară nr.***** din 12 iulie 2018, ale cărei concluzii au fost declarate de 2 ori de Curtea Supremă de Justiție ca fiind contradictorii și îndoielnice, recomandând în acest sens numirea unei expertize noi.

64. Instanța de apel a apreciat probele arbitrar, ce a dus drept consecință la încălcarea dreptului la protecția proprietății garantate de art.1 din Protocolul 1 adițional la CEDO.

65. Pe lângă acestea, potrivit art.158 alin.(4)-(6) CPC, raportul de expertiză nu este obligatoriu pentru instanța judecătorească și se apreciază conform art.130 CPC.

66. Instanța de apel a pus la baza deciziei sale declarații precum că „în toată perioada anilor 2010 – 2015, din cauza stării grave a sănătății și din motiv că avea dureri insuportabile, ***** manifesta un comportament inadecvat, nu conștientiza acțiunile sale și nici nu le putea dirija. Asta în situația în care ***** suferea de ***** și nu de boală psihică. Mai mult, instanța de apel a pretins că timp de peste 5 ani testatorul trăia zi de zi, fără discernământ. El nu a fost internat în spitalul de psihiatrie, nu se afla la evidența medicului psihiatru, în privința lui nu s-a instituit tutela sau curatela la cererea fiului său, dânsul domiciliu de unul singur și era angajat în câmpul muncii, concluzie la care au ajuns și experții.

67. Din rapoartele de expertiză și din declarațiile martorilor audiați, inclusiv ale medicilor, rezultă că defunctul nici nu a administrat medicamente *****. Respectiv, nu este clar cum experții au putut constata după 3 ani și 7 luni, lipsa de discernământ al testatorului anume în ziua și la ora autentificării testamentului, întrebare la care instanța de apel nu a dat răspuns. Instanța de apel a făcut trimitere la art.225 din Codul civil, fără a preciza care a fost acel moment în care defunctul nu conștientiza și dirija acțiunile sale, care a durat 5 ani în perioada 2010 – 2015.

68. La caz, peste 5 ani nimeni nu mai poate invoca ce simțea persoana decedată, într-o anumită zi și oră. Anume concluziile notarului persoanei investite cu o parte din putere publică, sigiliu căruia poartă stema de stat a Republicii Moldova sunt determinante în asemenea cazuri. Testamentul este un act autentic, care se bucură de o prezumție prestabilită de legalitate, iar notarul este o persoană terță fără vreun interes în cauză, fapt confirmat și de reclamant care nu a înaintat pretenții față de notar și nu a depus vreo plângere pe notar.

69. Autentificarea notarială a actului juridic se face în conformitate cu prevederile Legii cu privire la notariat. Se prezumă că datele incluse într-un act autentic sunt corecte și nu trebuie dovedite. Actul notarial, purtând sigiliul și semnătura persoanei care desfășoară activitatea notarială, este de autoritate publică, se prezumă legal și veridic și are forță probantă și executorie. Cel care consideră neconforme realității clauzele unui act autentic trebuie să dovedească neconformitatea.

70. Pe lângă acestea, notarul poartă răspundere pentru încălcarea obligațiilor profesionale. Notarul refuză efectuarea actului notarial în cazul dacă acesta este contrar legii sau nu corespunde cerințelor legale. Mai mult, la autentificarea actelor juridice se verifică capacitatea de exercițiu și capacitatea juridică a persoanelor participante la aceste acte, în cazul în care persoana care desfășoară activitate notarială pune la îndoială capacitatea de exercițiu a persoanei care s-a adresat pentru îndeplinirea actului notarial, ea poate amâna îndeplinirea actului notarial pentru a stabili faptul existenței hotărârii instanței de judecată cu privire la recunoașterea acesteia ca incapabilă sau cu capacitatea de exercițiu limitată și instituirea asupra ei a tutelei sau curatelei.

71. De asemenea, notarul are obligația de a explica părților sensul și importanța proiectului actului juridic și de a verifica conformitatea conținutului lui cu intențiile reale ale părților și dacă nu este în contradicție cu legislația.

72. Notarul Semionova Rodica la autentificarea testamentului a verificat capacitatea de exercițiu a testatorului *****. I-a explicat natura juridică a testamentului întocmit, precum și efectele pe care acesta le va produce. Testatorul ***** a confirmat acest fapt prin semnare testamentului.

73. Pe lângă acestea, nu a existat hotărâre judecătorească cu privire la recunoașterea lui ***** ca fiind incapabil sau cu capacitate de exercițiu limitată și instituirea asupra lui a tutelei sau curatele, dar nici temeuri pentru aceasta nu au existat. Respectiv, testamentul a fost legal perfectat.

74. Chiar și atunci când persoana în realitate suferă de o boală psihică și are tulburări psihice, fapt demonstrat medical pe parcursul vieții acesteia, conform jurisprudenței naționale și internaționale ea nu poate fi considerată ca neconștientizând nimic în toată perioada bolii sale.

75. Din esența și natura testamentului rezultă că acesta recunoaște dreptul oricărei persoane de a dispune liber pentru cauză de moarte, prin manifestare de ultima voință cui să transmită bunurile sale cu o parte din ele.

76. Testamentul este un act juridic, prin care se manifestă voința testatorului. Prin acesta persoana poate dispune liber de bunurile sale sau o parte din ele prin desemnarea unui moștenitor sau câtorva moștenitori. Unul din elementele actului juridic este manifestarea de voință, având drept scop crearea, modificarea sau stingerea unor raportori cu alte persoane, voința autorului actului juridic civil trebuie să fie manifestată, exteriorizată. Or, consimțământul este manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic. Consimțământul este valabil dacă provine de la o persoană cu discernământ, este exprimat cu intenția de a produce efecte juridice și nu este viciat. Testatorul poate fi doar persoana cu capacitate de exercițiu.

77. Pentru validitatea testamentului este necesar ca persoana să aibă nu doar capacitatea deplină de exercițiu, dar să aibă și discernământ, adică să poate să conștientizeze acțiunile sale și să le dirijeze, fiind în stare să aprecieze efectele juridice ale manifestării sale de voință.

78. La momentul întocmirii testamentului, ***** a realizat semnificația faptelor sale și urmările produse de acestea. La notar, testatorul a rămas în cabinet cu acesta în jur de 20 de minute, pentru a se asigura dorința testatorului, notarul a solicitat ca dânsul personal, olograf, o cerere prin care să exprime dorința de a testa apartamentul, ceea ce a fost scris, notarul recunoscând că are așa o practică. Pe lângă acestea, testatorul nu a depus plângere împotriva notarului. Ultima voință a testatorului a fost anume ca apartamentul din toată averea sa să rămână fiului vitreg Berdeu Oleg.

79. Instanța de apel a apreciat arbitrar depozițiile martorului, doctorul ***** care a declarat că *****.

80. Declarațiile medicului curant al defunctului combat constatările experților precum că ***** nu putea acționa cu discernământ, era lipsit de

capacitatea de conștientizare, în special, de dirijare adecvată a acțiunilor sale, nu avea capacitatea de deliberare și prevedere a urmărilor acțiunilor sale, inclusiv, prin intermediul actului de moștenire și că această stare era caracteristică lui pe tot parcursul bolii din anul 2010 până în 2015.

81. Experții nu au explicat cum era posibil ca în toată această perioadă testatorul să trăiască și să se deplaseze de unul singur, or, chiar din declarațiile martorului ***** rezultă că defunctul singur s-a deplasat la locul convenit la stația din ***** și că mama sa avea o stare similară pe care o avea defunctul, mai mult, aceasta periodic perfectează pe numele dânsului procuri pentru a primi pensia și la niciun notar nu au apărut dubii referitor la starea psihică a mamei.

82. Testatorul ***** nu s-a adresat niciodată și nu s-a aflat la evidență la *Spitalul ******, întrucât nu a suferit de boală psihică.

83. Martorul ***** a declarat că *****. Martorul ***** a declarat că *****. Martorul ***** a declarat că defunctul i-a spus că *****.

84. Recurentul consideră că instanța de apel a apreciat probele contrar prevederilor art.130 CPC.

85. Notarul a comunicat personal cu testatorul și a apreciat comportamentul acestuia în ziua perfectării testamentului. Forța probantă a testamentului autentic prevalează asupra expertizei efectuate post-mortem din care ar rezulta că testatorul bolnav de ***** pierde imediat discernământul și capacitatea de a încheia acte juridice pe toată perioada bolii până la deces.

86. Prin decizia contestată i se încalcă dreptul de proprietate, Or, potrivit jurisprudenței CEDO „bunurile” pot fi „bunuri existente” fie bunuri, inclusiv pretenții, în privința cărora reclamantul poate susține că are cel puțin o „speranță legitimă” că va obține dobândirea efectivă a unui drept de proprietate (*cauzele Balan contra Moldovei, nr.19247/03; Prince Hans-Adam II of Liechtenstein contra Germaniei, nr.42527/98; Gratzinger și Gratzingerova contra Cehiei, nr.39794/98; Kopecky contra Slovaciei, nr.44912/98; Van der Mussele contra Belgiei*).

87. În viziunea recurentului, anularea unui testament autentic în baza concluziei expertizei, efectuate peste mai mult de 4 ani, precum că în momentul întocmirii testamentului testatorul nu putea conștientiza și dirija acțiunile, concluziei care intră în contradicție cu toate celelalte probe. Mai mult ca atât, instanța de apel a anulat și un act inexistent – certificatul de moștenitor testamentar – care nici nu a fost emis, fapt ce atestă încălcarea dreptului la un proces echitabil prevăzut la art.6 CEDO.

88. În drept, recurentul Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, și-a întemeiat recursul pe prevederile art.432 alin.(2) lit.a) și lit.c), și alin.(4) din Codul de procedură civilă, potrivit cărora se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;) a interpretat în mod eronat legea, precum și săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în

cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

89. La 31 iulie 2023, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa lui Alexandru Iachiviuc și notarului Rodica Semionova copia recursului declarat Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii a referințelor (f.d.18, vol.IV).

POZIȚIA INTIMATULUI

90. La 07 septembrie 2023, Iachiviuc Alexandru a depus referință, solicitând să fie considerat inadmisibil recursul declarat de Berdeu Oleg, întrucât motivele de casare, invocate în recurs, se referă de fapt la dezacordul recurentului cu soluția pronunțată de Curtea de Apel Chișinău și nu relevă interpretarea contrară a legii și aplicarea eronată a normelor de drept material sau procedural sau că aceasta s-ar baza în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, prin urmare nu constituie temei de casare a deciziei recurate. În esență, recursul depus de Berdeu Oleg conține obiecții de fapt și de drept similare celor expuse în cererea de apel care au fost analizate de către instanța de apel, fiind apreciate în mod corespunzător.

91. Alte referințe nu au fost depuse.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ:

92. Articolul 434 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„(1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

93. Prin Legea nr.246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conexe reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

94. În conformitate cu prevederile art.XI alin.(3) din Legea nr.246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

95. Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

96. Recursul declarat la 26 iulie 2023 de către Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii nr.246 din 31 iulie 2023, în vigoare din 01 septembrie 2023 și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

97. Articolul 432 din Codul de procedură civilă (în redacția legii până la data intrării în vigoare a Legii nr.246 din 31 iulie 2023, în vigoare din 01 septembrie 2023):

(1) Părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

(3) Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

- a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;
- b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;
- c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;
- d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;
- e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;
- f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(4) Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(5) Temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.

98. Articolul 433 lit.a) din Codul de procedură civilă (în redacția legii în vigoare la data depunerii recursului):

„Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care: **a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).**”

99. Articolul 440 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„(1) În cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

(2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.”

MOTIVAREA INSTANȚEI DE RECURS

100. Cu referire la termenul de depunere a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la *16 martie 2023*, în ședință publică.

101. Din actele cauzei rezultă că copia deciziei motivate a instanței de apel a fost notificată la adresa electronică a reprezentantului recurentului,

avocatul Eugeniu Glușcenco la *07 iunie 2023*, fapt ce rezultă din scrisoarea anexată la dosar (f.d.242, vol.III) și confirmat de recurent în cererea de recurs (f.d.4, vol.IV).

102. Astfel, recursul declarat la *26 iulie 2023* de către Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco, se consideră ca fiind depus în interiorul termenului prevăzut la art.434 CPC.

103. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2)-(4) din Codul de procedură civilă (în redacția legii în vigoare la data depunerii cererii de recurs).

104. La caz, examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art.432 alin.(2)-(4) din Codul de procedură civilă în redacția legii în vigoare la data depunerii recursului (*26 iulie 2023*).

105. Din analiza recursului rezultă că Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco, a invocat drept temei de admisibilitate a recursului prevederile art.432 alin.(2) lit.a) și lit.c) și alin.(4) din Codul de procedură civilă (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31.07.2023, în vigoare din 01.09.2023), potrivit căroră se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; c) a interpretat în mod eronat legea, precum și săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

106. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, reținând că recurentul Oleg Berdeu a făcut trimitere la temeiurile de drept prevăzute la art.432 alin.(2) lit.a), c), precum și alin.(4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului (*26 iulie 2023*), nu a stabilit că instanța de apel nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, sau că a interpretat în mod eronat legea, precum și că ar fi apreciat arbitrar probele administrate la dosar.

107. În acest context, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 CPC, (în redacția legii în vigoare la data depunerii recursului – *26 iulie 2023*), respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate, or, motivele recursului reprezintă de fapt dezacordul recurentului cu soluția instanței de apel, bazată pe o cercetare multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

108. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că recursul depus de Berdeu Oleg conține obiecții de fapt și de drept similare care au fost analizate de către instanța de apel, fiind apreciate în mod corespunzător.

În consecință, nu există aparența unei încălcări a dreptului recurentului la soluționarea tuturor argumentelor cu privire la judecarea cauzei în prima instanță, în modul în care este garantat de art.6§1 al Convenției.

109. Completul de judecată remarcă că dezvoltarea recursului trebuie să cuprindă o motivare corespunzătoare, în sensul arătării cu claritate a acelor critici, care sunt de natură a învedera netemeinicia hotărârii/deciziei și care se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 din Codul de procedură civilă, în vigoare la data declarării recursului.

110. Recursul nu se poate limita la o simplă indicare a textelor de lege, ci implică determinarea greșelilor imputate Curții de Apel Chișinău și o minimă argumentare a criticii în fapt și în drept, precum și indicarea probelor pe care se bazează aceste critici. Simpla trimitere la un text de lege, fără explicarea pretensei interpretări și/sau aplicării eronate a prevederilor legale de către Curtea de Apel Chișinău, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unei asemenea pretins argument, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție s-ar substitui autorului recursului, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu.

111. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție accentuează că admisibilitatea recursului trebuie privită și în contextul rolului și funcției legale a instanței judecătorești supreme care constă, în special, în asigurarea și interpretarea uniformă a legilor la examinarea cauzelor.

112. Astfel, motivarea oricărei cereri de recurs trebuie să țină cont pentru a trece filtrul de admisibilitate și a avea succes, de aceste însușiri de ordin legal fundamental.

113. În acest sens, CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise [*Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230*]. Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (*Luordo împotriva Italiei, pct. 85*). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (*Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45*).

114. Curtea a mai reiterat că modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective, urmând de ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (*Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-1, 11p.141, §39*). La fel, conform jurisprudenței CtEDO, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6§1 (*a se vedea Helmers c. Suediei 09 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A*).

115. Din aceste motive, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează că recursul declarat de Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco, urmează a fi considerat inadmisibil.

116. În conformitate cu art.431 alin.(1) și (2), art.433 lit.a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, art.440 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Consideră inadmisibil recursul declarat de Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecătorii

Diana Stănilă

Oxana Parfeni